

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăuntrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sên 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sên 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Anul III.

Ori-ce inserate,

se platesc pe serie sên linie, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a doua și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adressede de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriul“ în Sibiu.

Nr. 42.

— Sibiu, Sâmbătă 24/5 Juniu. —

1880.

Relatiunile de proprietate în Transilvani'a.

Advocatii romani își facura deunadi datori'a patriotica. Viitoriulu le va dá dreptu în contra ministeriului actuale și a comisiunei dietale. Cestiunile urbariale se tractedia și astadata în B.-Pest'a din punctu-de vedere cu totul false, unele marturisite pe față, altele mascate, inse fara se se mai póta seduce nimeni. Lumea va scrie anul 1900, și cestiunile urbariale transilvane nu voru fi regulate nici atunci, dacă nu cumva tãiate cá sub Mari'a Teresi'a și sub Josifu II-lea, sau si mai promptu.

Se insiela toti aceia cari credu, cá la relatiunile de proprietate din Transilvani'a s'au aplicatu ori cá se pôte aplicá cunoscut'a maxima economica: „Eu sunt proprietariu și domnu pe pamentulu meu, tu esci proprietariu și totu asia de domnu pe bratiiale tale, ajutate de capu și de pitióre. Eu iti platescu pentru laboreta, în bani sau în pamentu, sau în producte, precum ne vomu invoí, tu imi platescu pentru cá tu te folosesci de fructele scóse din proprietatea mea de pamentu! Avendu tu bani, legea iti recunósce dreptulu se'ti cumperi și proprietate de pamentu ori-unde în tiéra.“

Doctrine de acestea economice s'au aplicatu, se mai aplica și astadi în tãri cá Romani'a. În Transilvani'a, Ungari'a și în alte tãri feudali s'a disu și legiferatu din contra: „Eu nobilu, eu cavaleru, comite, baronu, principe, duce, sunt domnu și proprietariu, nu numai alu pamentului, ci sunt domnu proprietariu și alu persóneloru de prin pregiurulu meu. Eu domnulu vostru, voi sclavii mei, pe cari ve pociu vende, darui, dá în schimb, zalogi, ori-candu imi va conveni mie. V'am luat cu armele ori v'am cumparatu, sau v'am mostenitu, ori mi-v'a daruitu regele, totu atãta, eu sunt domnulu vostru absolutu, voi sclavii mei. Simbri'a vóstra este mesurata cá la cai și boi, se ve nutriti și se ve inbracati numai pentru-cá se'mi lucrati mie. De mai multu nu aveti nici-o trebuintã.“

Indesiertu voimu se ascundemu miti'a în sacu, cá i se vedu unghiile. Legile positive ale acestei tãri mai alesu dela 1514 încóce nu per-

mitea omului nenobilitatu a'si castigá proprietate de pamentu.

Pãna în dio'a de astadi mai sunt diarie unguresci, care nu se rusinedia a scrie: „Domni, boerii au luat tiér'a cu armele.“ — Dintre fostii iobagi (sclavi) celu puçinu patru milióne sunt magiari curati, de unde ar urma, cá magiari pe magiari aru fi luat cu armele. Palatinulu Verböczy inse a disu celu mai mare adeveru, scriindu, cá aristocrati'a nóstra e amestecatura din tóte nationalitatile Europei. Dara se nu ne abatemu dela cestiunea principale ce ne-amu pusu.

Aristocrati'a nóstra nu se pôte dedá nici-decum cu ide'a, cá cineva pôte se traiésca fórté bine în lumea acésta, fara cá se aiba sclavi. Tendenti'a proiectului actuale este totu celu vechiu, de a'si face pe cale indirecta sclavi. Cum? Luandu inderaptu dela poporu cá tu se pôte mai multu pamentu, pentru-cá devenindu acesta proletariu, se cada în genunchie și se se róge: „Luati-ne de sclavi ai vostrii.“ Tóta dialectic'a urditoriloru acestui proiectu e transparenta cá o feréstra, dacă nu de sticla, celu puçinu cá cea de burdufu ori de besica.

Repas. Josef Bedeus de Scharberg, sasu, unulu din cei mai eminenti barbati ai Transilvaniei, care'si petrecuse îndelung'a viétia în functiuni din cele mai inportante, la Sibiu, Clusiu, Vien'a, este în cestiunile urbariale cá si în alte câteva economice și politice, adevérata auctoritate. Diet'a din a. 1842 silita fiindu a urmá exemplulu dietei din Ungari'a, compuse între altele și o comisiune urbariale (deputatio regnicolaris) cu scopu de a redactá unu proiectu de lege urbariale. Presiedente și totuodata redactoru referente alu acelei comisiuni a fostu Bedeus. O parte considerabile din memorialile lui B. se vedu publicate în biografi'a lui compusa de dn. Eugenu de Friedenfels, cu devotamentu și diligentia, de care în Transilvani'a sunt capabili numai câteva sasi eruditi.*) Recomandam ddloru advocati, ai pãcei

*) Joseph Bedeus von Scharberg. Beiträge zur Zeitgeschichte Siebenbürgens im 19. Jahrhundert. Von Eugen von Friedenfels. I. Theil 1783 bis 1847. II. Theil 1848—1858. Wien 1876 et 1877. Wilh. Braumüller, k. k. Hof- und Universitätsbuchhändler.

și prosperitatiei publice, cá se nu'si pregete a citi cu luare-aminte macaru numai cele scrise asupra cestiunei urbariale în volum. I. pag. 148 și cu atãtu mai multu dela pag. 171 pãna la 178, era în vol. II la pag. 3 și 13. Bedeus constata cu multime de acte oficiali în mana, cá dupace ajunsese proiectulu nou în diet'a din 1846/7, majoritatea preponderanta a celor 310 membrii nu numai cá luptase vrasmasiesce, cá se nu se faca nici-o usiorare poporatiunei rurale, dara se si folosise de tóte stratagemele spre a rapí dela poporu cá tu se pôtea mai multu pamentu, numitu în lege „colonicalu“, adeca alu poporului, și a'lu încorporá la pamentulu „allodialu“, strictu nobilitariu, alu curtiei, alu boieriului; în acela'siu timpu majoritatea legase ochii regimului centrale din Vien'a cu calcule preste totu false, facute pe temeulu conscriptiunei urbariale din a. 1819 falsificata tóta, din capulu locului, inadinsu, în folosulu feudaliloru, spre ruin'a poporului și spre a insiela pe monarchu, precum Pau și insiela. Totuodata ei luara în ajutoriu tabellele de dare directa (foncier'a), care érași tóte erau falsificate de cátra functionarii municipali, cari toti erau nobili, aristocrati mici și mari. Pe acésta cale a fostu votatu cu majoritate immensa sterpitu'a de urbariu dela 1847. Tóte discursurile infocate și protestele minoritatiei au resunatu în desiertu. Nu cá minoritatea se topia de iubire cátra poporatiunea rurale, ci ea se temea de turburari într'o epoca, pre candu conspiratorii loru preparati a se revoltá contra dinastiei, sciau prea bine cá au trebuintã suprema de ajutoriulu poporului tieranu, dacă nu si pozitivu, celu puçinu inse negativu, cá se nu o patia în casu de asia, cum o patisera în acela'siu anu 1846 nobilii poloni din Galiti'a, unde în revolutiunea aristocratica din acelu anu poporatiunea rurale se aruncá în partea dinastiei. Majoritatea inse nu invetiase nimicu și — dacă voiti, uitase totu.

Pãna în dio'a de astadi remase unu misteriu, cine și cum a potutu se induplece pe cabinetu si prin elu pe imperatulu Ferdinandu, cá se confirme o lege urbariale cá aceea, din care numai scolarii de trei clase nu aru fi priceputu cá ea era votata cá inadinsu, cu scopu diavolescu, pentru-cá

Foisiór'a „Observatoriului“.

Episóde din viétia episcopului Joani Popu de Lemeni.

(Urmare.)

Din dio'a în care au aflatu romani transilvani, cá curtea imperiale a permis a se deschide diet'a tieriei, au pusu si ei pentru sinesi la ordinea dilei cunoscut'a petitiune nationale Suplex libellus Valachorum, substernuta în 1791 imperatului Leopoldu II și dietei din acelu anu, prin episcopii diecesani Ioanu Bobu dela Blasiu și Gerasimu Adamoviciu dela Resnari. Betranii scósera de ici de colea câte unu exemplariu din celu publicatu cu notele lui Carolu Eder; doui professori și unu clericu incepura se cutriere cele doue bibliotece, a seminarului și a monasterei din Blasiu, cadiute și acelea în órecare disordine sub periodulu reactiunei absolutistice. Tineri și betrani cautau cu totii dupa arme spirituale, cu care se aparau sant'a nóstra cauza, la ce tribunalu? la diet'a cea mai aristocratica și cea mai nedreptu compusa din tóta Europ'a. Cu totii eramu leganati în ilusiuni desierte.

Se compuse în Blasiu unu nou Suplex libellus, în care se repetiau tóte postulatele din 1791 care inse acuma erau proptite si cu alte argumente preste cele istorice, era dreptului istoricu, adeca tiraniei i se dá câte o lovitura. Dupace se ceti conceptulu într'o conferentia secreta, cá si cum ómenii s'aru aflá în nu sciu ce complotu periculosu, se inaintá totu în secretu la episcopii dela Sibiu, cá se védia ce voru dice si fratii de acolo la acea „suplica prea umilita și prea cuviósa.“ Fratii din Sibiu în numeru de cinci cu episcopulu, dupace o cetira, o detera lui Aronu Budai, secretariu la tesaurariatu și totuodata secretariu, notariu, consultoru, concipiente, archivariu și mai în scurtu, Fac-totum alu

scaunului episcopescu, cá se'si dea parerea. Se spunea cá Budai facuse unele modificari în acea suplica; pe care inse noi junimea de atunci nu le mai veduramu, ci remaseramu cu unu exemplariu furatu de cátra unulu din noi într'o nópte, decopiatu adeca fara scirea mai mariloru, cu scirea numai a secretariului din Blasiu. Pe cali confidentiali s'a ingrijitu, cá se afle clerulu si tóta inteligenti'a romanésca despre planulu de a ne ridica din nou vocea pentru natiune. Inaintarea petitiunei s'a incredintiatu episcopului Ioanu Lemeni. Ce se vedi inse! Bietului episcopu ajunsu la Clusiu și stelisera ochii de lustrulu cu care éra incongiuratu si de autoritatea Archiducelui Ferdinand d'Este, personalu plenipotentu, Alter Ego alu betranului imperatu. Deci precum toti cáti se credeau asupriti din tiér'a intréga, alergau pe atunci la acelu archiduce cá la unu salvatoru, intocma si Lemeni crediendu cá va fi bine se comunice planulu și petitiunea nóstra nationale mai antaiu inaltimei sale, ceru audientia pe o óra acomodata, în care'i descoperi totu. Dupace ascultá pe episcopu, archiducele amaritu în sufletulu seu pentru multele piedeci care i se puneau chiaru si de cátra asia numit'a conferentia ministeriala și de statu dela Vien'a, iritatu totuodata preste mesura din caus'a miseliiloru, a brutalitatiei, care trecuse si într'o mica rebeliune de studenti, cu care fusese intimpinatu de cátra unguri, se esprimá mai virtosu asupra aristocratiei în termeni atãtu de asprii și necrutatori, în cátu episcopulu care nu éra dedatu cu espressiuni de acelea „catanesci“, remase cá in-marmuritu. Nu dóra cá archiducele ar fi reprobatu planulu romaniloru de a cere si a insiste neincetatu pentru drepturile loru eterne precum este si Dumnezeu eternu, inse 'ia respunsu camu asia: Cercati-ve noroculu, faceti-ve datori'a; dara se nu ve faceti ilusiuni, cá-ci dela ómeni precum sunt acestia, nici odatu nu veti castigá nimicu prin simple rogaminti. Cu totulu altulu este mijloculu de a induplecá pe acesti ómeni impetriti la concessiuni.

Ce va fi intielesu archiducele prin sententi'a din urma, a sciutu numai elu, cá-ci Lemeni nu a mai cutediatu se întrebe nimicu, ci s'a retrasu petrunsu de o

frica, pe care abia éra în stare se si-o esplice. În acea agitatiune de spiritulu episcopulu nu tace, ci spune cá câte cineva dintru ai sei în confidentia cele audite din gur'a archiducelui Ferdinand d'Este. Afla si capii opoziunei Nic. Veselényi, Ioanu Bethlen si toti ceilalti, afla si gubernulu. Acuma tãne-te parinte Ioane! Se aruncara cá vulturii din tóte partile asupra episcopului. „Ce? Tu tradatoriu de patria și de drepturile nóstre? Tu teai aflatu si cu valachii tei, cá érași se conspirati cu némtiulu asupra nóstra, precum au conspiratu Horia, Cloșca și Crisianu? Voiti se datí tieriei focu si se o scaldati în sange?“ Si altele o miie de infruntari brutali. Destulu atãta, cá episcopulu Lemeni nu a mai fostu în stare de a inaintá suplic'a nationale nici prin gubernu, nici prin presidulu dietei, cu atãtu mai virtosu nu, cá tocma pe atunci gubernu legale nici nu existá în Transilvani'a, ci ne aflãmu într'unu „interregnum“ fatale, din care ringiá revolutiunea, intocma cá cea din Poloni'a. Ar întrebá pôte cineva, cá de ce nu a inaintatu episcopulu Lemeni acea petitiune deadreptulu la imperatulu. Tocma asia întrebãmu si noi pe atunci si ne „ratioiém“, cá ómeni tineri si infocati, dara nu pricepeamu nimicu nici din sistem'a absolutistica alui Metternich, nici nu aveamu idei clare despre reactiunea generale européna, la care éra solidarie mai tóte cabinetele, nici de complotulu ungurescu, nici despre multimea captivilor politici italiani și poloni, nici despre multe alte misterie politice, pe care na voise nimeni se le lege de nasulu nostru.

De altumintrea diet'a din 1834 pierdú aprópe unu anu numai cu certe inversunate, cu declamatiuni revolutiunarie, cu incriminari pentru calcarea drepturiloru tieriei, fara a se apucá de vreunu lucru folositoriu, pãna ce în fine perdiendu patent'a cabinetulu si imperatulu, prin rescriptu de dato 26 Ianuariu, publicatu cu totul pe neasteptate în siedinti'a din 5 Februariu 1835 fu spulberata si inca asia, cá a lipsitu prea puçinu de n'au saritu unii deputati pe ferestrii, în locu de a se departá pe usia. Archiducele adeca luase precautiunea de a comandá în fati a localului dietei unu batalionu, alu carui

tiér'a se se scalde in sange. Se dice cu adevăratu, că magnatii conservativi cu noulu cancelariu br. Samuilu Josika erau pe atunci omnipotenti in Vien'a că si in Clusiu. Fia si asia; dara apoi ce ómeni erau Metternich si toti ceilalti membrii ai cabinetului si ai consiliului de statu, că se nu scia nimicu din cele ce se preparau intre anii 1840 până 1847 in Ungari'a si in Transilvani'a? Ei aveau firele miscarilor din Franci'a; se nu le fia avutu pe cele din patri'a noastră? In Maiu 1847 fiindu trimisa dela Brasiovu si Sibiu la Presburg si Vien'a prim'a deputatiune ardeléna spre a cere cale ferata, in audienti'a ce avura deputatii Thalmayer, Konradshaim, Aug. Roth, Car. Maager, G. Baritiu, la br. Gehringer, acesta dupa-ce'i ascultă, in locu de ori-ce altu respunsu, făcendu că si cum ar mirosi ceva, ne întrebă: „Cum domniloru, d-vóstra nu mirositi nimicu in aeru?“ Nerespundindu nici-unulu, barbatulu de statu continuă dicundu: „Observati bine, că mirósa preste totu a pulbere de pusca, ce vine de departe, si într'o epoca de acesteia capitalulu este fricosu, nu are curagiulu se se apuce de cali ferate“. Ministrulu de finantia br. Kúbeck ne vorbí, de si in termini generali, totu in acelu sensu.

Asia dara in Vien'a la 1847 erá prevediuta bine revolutiunea din Franci'a, care sparse apoi dupa 9 luni. Numai ardeleni cu capulu loru celu in patru muchi n'au prevediutu nimicu. In 22 Martiu 1848, adeca dupace mai tóta Europ'a erá in facari, partid'a conservativa adunandu-se curendu la Clusiu, redactă unu „manifestu“, intru care la punctu d) decretara desfiintierea iobagiei, prin urmare a legii create de ei, inainte numai cu câteva luni. Prea preste mesura tardiu! Nici chiaru magiarii din Clusiu, caroru famili'a Josika le facuse multu bine, nu le mai detera crediementu, ci precum potu marturisi toti ómenii căti se mai afla in viétia din cei cari traiau pe atunci acolo, fluierandu'i le diceau: „Acum ve aretati generosii numai de frica, nu de buna voia“. In acelasiu timpulu audiai pe o multime de nemesi si nemesi óice blastemandu infricosiatu, că de ce se'si pérda iobagii. Acea classe de ómeni nu voiă se audia nici de vreo desdaunare in bani, loru le trebuiau rob i cu sutele de mii si milióne. De aceeași programa se mai tinu ei până in dio'a de astadi.

Cei ce voru se cunoșca urbariulu hotiescu din 1847, ilu potu aflá in articlii de lege III până la XV ai Transilvaniei.

Ide'a de statu a Austriei.

De Dr. Franciscu Palacky.

(Urmare.)

Ce e dreptu, in relatiunile nóstre sociale domnesce o specie de echitate, pe care inse noi nicidecum nu ni-o dorimu, si in contra careia noi vomu protestá din tóte poterile nóstre in modu categoricu. Candu unu tata de familia invita la mésa pe copii, amicii si óspetii sei, si poruncesce slugiloru sale că se 'i servésca si in casulu celu mai favorabilu se se multiamésca cu remasitiile si farimaturele ospetiului, atunci elu nu comite vreo nedreptatire, de órece o astfelu de relatiune resulta din contractulu de serviciu. Candu inse cineva pretinde, că tóte acele favoruri pe care le ofere unu statu mare pentru cultivarea spiritului nationalu, se fia exploatate esclusivu numai de către una sên cealalta natiune preferita, éra celalalte

comandante avea instructiune, că in casu de resistentia activa se gádile pe cei mai cerbicosi cu baionetulu, a carui simcea camu dóre.

Este prea adevăratu, că cabinetulu din Vien'a calcase mai multe drepturi garantate prin legea fundamentale (diplom'a leopoldina), prin diplome inaugurale posteriori si prin juraminte solemne, pronuntiate in casuri de schimbare la tronu prin Alter-Ego alu monarchului (Juro in animam Suae Majestatis etc.) Este inse totuodata datori'a istoricului pragmaticu a clasificá cătu se póte mai exactu acelea „drepturi“ calcate, séu mai bine a separá drepturile adevărate, genuine, de privilegiile aristocratice, oligarchice, egoiste, barbare. Pentru dreptulu absolutu alu tieriei că tieria autonóma, erau datori si romanii că si toti ceilalti locuitori se insiste si se lupte; pentru privilegie omoritórie de libertate, nici unu pasu si nici unu cuventu, ci din contra, romanii erau datori se lupte contra loru cu tóta perseveranti'a. Cetiti actele acelei diete si veti vedea, că tóte certele au decursu mai multu numai pentru plapom'a fiacarei partite, ba si a fiacarei familii si neasemenatu mai puțin pentru dreptu si dreptate.

Asia dara rol'a politica a episcopului Lemeni din a. 1834 a fostu nefericita; fost-a inse a dietei întregi mai prospera? Cu nimicu.

(Va urmá.)

popóra, ori cătu aru contribui ele la positiunea si prosperitatea întregului, in totudeana se se multiamésca numai cu aceea ce li se dá din gratia si inca pe lângă observarea, că nu le trebuie mai multu, séu că nici nu se potrivește pentru ele, o astfelu de purtare nu ofensédia numai orice dreptu si dreptate, dar pentrucă sémána fôrte multu cu acelu insultatoru: „Noi suntemu domnii, éra voi servitorii,“ mai adaoge inca o insulta directa la adress'a celoru neindreptatiti.

Nu mai puțin ofensátore este si o alta sofisma, pe care ni-o plesnescu in fatia noue boemiloru, precum si celorulalti slavi si romaniloru, că adeca: Voi sunteti inca o natiune prea puțin cultivata, si cultura mai inalta voi si asia nu poteti castigá de cătu numai cu ajutoriulu nostru, alu nemtiloru séu unguiloru; voi invetiati si trebuie se invetiati si limb'a noastră pentru binele vostru propriu, de órece bine sciti, că fara cunoscenti'a ei nu poteti ajunge nici chiaru copisti séu caporali; limb'a vóstra nepoleita si seraca nu se potrivește de locu in sferelle mai inalte ale culturei: pentru-ce dar s'ar sacrificá atáta fortia si sume de bani pentru nobilitarea unei limbi, de care se póte cineva prea usioru dispensá? Acésta sofisma este o singulara ilustratiune a dicétórei nemtiesci, că cine dá de paguba, trebuie se suferé si batjocur'a. Unu stralucitu sylogismu acesta — de a face cuiva mai ántaiu prin lege imposibila ajungerea la o trépta mai inalta in desvoltarea sa nationala, si apoi a 'i face inputare, pentru ce nu au ajunsu la ea! Cei ce vorbescu asia, celu puțin se nu aiba tristulu curagiulu de a se laudá cu inalt'a loru cultura si cu liberalismulu loru; ei nu corespundu nici macaru maximei jidovesci: „traiesce tu si lasa si pe altii se traiésca.“

Faceti numai dreptate d-nii mei, si déca si nu dati fiacaruia, aceea ce elu póte nici nu doresce si de care nu duce lipsa, apoi nu o refusati celu puțin acelora, cari o pretindu, cari au lipsa de ea si pe care ei si-au castigat'o dejá de multu prin numerósele sacrificii aduse pentru binele comunu. Se nu ve dóra apoi capulu, de ceea ce va avea de aci incolo a face fiacare din ei, pentru că se isi afle locul in functiuni, in armata séu in comerciulu; candu elu isi va fi castigatu pe cale firésca o cultura suficienta, atunci elu singuru va séi mai bine a se îngrijí de prosperitatea sa.

A aruncá in giuru de sine cu frase seci a le liberalismului modernu, a se laudá cu o cultura mai inaintata si cu sentimente constitutionale, a tinea discursuri de parada despre egalitate si umanitate si totusi a se tinea in acelasiu timpulu cu mani cu picidóre de tóte acele privilegii si favoruri materiale, pe care le-au castigatu numai pe calea arbitrariului si prin forti'a brutala, si inca a se mai radică cu ingamfare deasupra acelor'a, cari inca si acuma sunt nedreptatiti: unu astfelu de fariseismu politicu este unulu din acele scarbóse spectacole, pe care le ofere viati'a actuala din Austri'a, pentru a carei descriere fidela se cere o péna cu multu mai ascutita si mai abila, de cătu cum este aceea de care am avutu eu parte.

(Va urmá.)

Transilvani'a.

— Sibiu, 4 Juni n. Pe langa cestiumi de importantia suprema câte tinu spiritele locuitoriloru cugetatori in necurmata agitatiune, ómenii voiescu se si mai uite incai pe câteva óre atátea griji ale vietiei private si ale celei publice. De 4 dile incóce Maiales au trecut in Juniales. Aici s'au tinutu până acum vreo cincii. In dio'a de Constantinu si Elen'a improvisara si familiile nóstre o petrecere campanésca din cele mai placute, unde totulu éra bucuria si armonia. Mai ántaiu inse s'a celebratu, anume in biserica din suburbea Josifu, s. liturgia cu parastasu in memori'a fericitoru fundatori si tutori ai acelei biserici, căti au statutu dela a. 1788 incóce dintre familiile cele mai de frunte ale companiei de comercianti. Cu aceeași ocaziune zelosulu parochu localu pe langa ce impartasi piosiloru ascultatori câteva date din viétii si epoc'a imperatului Constantinu M. si a mamei sale Elen'a, dete lectura unei monografii si unui memorialu despre întemeierea, fondurile si veniturile acelei biserici. Sunt multe sute de biserici romanesci de ambele confessiuni in Transilvani'a si Ungari'a cu Banatulu, unele vechi stravechi, care tóte au meritatu de multu că se aiba monografiile loru. On. parochu va face fôrte bine se o publice pe acésta in organulu archidiecesanu, spre a indemná si pe alti confrati ai sei, că se faca asemenea.

Disceramu că petrecerea romanésca fu impro-

visata. Noi romanii suntemu unu poporu singularu. Candu ar crede cineva că ni s'a inplutu paclarulu amaratiuniloru, tocma atunci suntemu mai humoristi, glumim si cantamu, că se ne tréca de necasu si facemu fôrte bine asia; că-ci vai de poporulu care nu mai canta. „Pagub'a cá paguba, dara mi-a placutu cum s'a dusu de adur'a până in vale!“ Asia disese motiulu humoristu, candu 'i scapase de pre calu unu butoiu cu vinarsu din muntele preste care treci către Abrudu. Adevăratu humoru romanescu. Demánéti'a se innuorase tare; barbatii erau totu atáti astronomi cautandu la nuori, candu dintr'odata cocónele disera: Pre cătu ne-ar stricá noue, va folosi de milióne la campuri, mergemu. — „Dara nu sunteti gat'a dómnelor.“ — „Acésta e grija noastră,“ le fu replic'a decisiva fara dreptu de apellu. Pe la 6 óre p. m. se vediu pe sub stejarii seculari o mésa lunga cá de nunta, ce stá se se rupa sub greutatea bucatelor si a beuturiloru, tóte de celu mai bunu gustu, candu éta si câteva musicanti adusi de junime, dete ocaziune la cunoscutulu descantecu: „Cătu e tiér'a unguéscu, nu'i cá fét'a romanésca.“

Se trecemu si la lucruri mai serióse.

Confessiunea reformata calviniana numera aprópe 2 milióne de suflete in Ungari'a si Transilvani'a. Cei din acestu principatu tinura sinodu anuale in S. St. Giorgiu, unde rever. sa dn. superintendente P. Nagy pronuntiá unu discursu lungu, in care informédia cu de ameruntulu pe ai sei despre starea bisericeiloru si a scóleloru, se vaiera tare pentru nenumeratele lipse de care suferé si ei, dara cea mai dorerósa espectoratiune a sa culminédia in aspr'a, necrutiatórie, inse prea just'a critica ce face acelu capu bisericescu proiectulu de lege, prin care ministrulu de culte si instructiune si-a propusu cu totuadinsulu, că se stringa in curele pe multimea gimnasieloru de tóte confessiunile asia, in cătu aceea se nu mai póta respirá, decátu numai din grati'a ministrului. Scurtu, episcopulu Nagy afla, că acea lege, daca s'ar votá, ar fi unu prototipu alu tiraniei. Dn. Nagy inse nu stá singuru in opozitiune contra fanaticiloru centralisti cari si-au pusu piciorulu in pragu, că se omóre ori-ce autonomia, se nivelledie instructiunea si educatiunea in modu brutale, cum éra inainte cu 2300 de ani la spartani. Calvinii sunt mai toti magiarii si totusi ei combatu acelu despotismu amerintiatoriu mai virtos din punctu-de vedere alu libertatiei, inse si din alu religiunei, ba cine ar crede? chiaru si din alu nationalitatiei, pentru-cá daca ei ardu de dorinti'a de a se sci si a remané magiarii, apoi inse totu nu voiescu se fia magiarii crescuti in idei centralistice si despotice, de care au bunu temei se se téma totudeauna, ei cá si noi, cá tóta lumea.

Caletori'a Maiestatiei Sale in Boemi'a.

Acea caletoria fôrte semnificativa pentru Boemi'a, éra decisa de mai multu timpulu, dupa o programa care se si executá intocma. In 1 Juniu demánéti'a pe la 7 óre Maiestatea Sa imperatulu si regele Franciscu-Josifu insocitu de adjutantii sei generalii Mondel si Beck, ajunse in capital'a Prag'a, unde la gara éra asteptatu de fiu-seu archiducele si principe alu corónei Rudolfu, cu gubernatorulu si locutiitoriu br. Weber, primulu marsialu alu tieriei principe Carlos Auersperg, comandantele generalu Philipovich, alti doi generali, câteva coloneli, locotenenti coloneli si alti oficiari cu o compania de onóre, presedintele Inalt. curtii de apellu caval. de Tomnitscka si reprezentantii cetatiei. Imperatulu resalutandu pe cei de faciá, pe fiu-seu ilu imbraçiosá si sarutá, éra generaliloru si gubernatorulu le intinse man'a. Dupa aceea dn. Stramlik primariulu (Bürgermeister) din Prag'a se adressá către monarchu cu unu discursu pronuntiatu pe diumatate in limb'a cecha, éra restulu in limb'a germana. Primariulu multiamésce Mai. Sale, că a binevoitu a onorá érași cu presentia sa regatulu Boemiei, inpregiurare ce imple de mare bucuria pe poporu, carele doresce, că monarchulu seu se petréca cătu mai multu in acésta capitala a tieriei, precum 'i place asia de multu fiului Seu principelui corónei.

Imperatulu respunse mai ántaiu in limb'a germana, apoi pe 1/2 in limb'a cecha in termini respicati bine, că se intieléga tóta lumea: Asigurările despre lealitate si devotamentulu d-vóstra către Mine si Cas'a Mea, me implu de adevărate multumire, si voiu petrece cu placere câteva dile in mijloculu credintiosiloru locuitori ai capitalei Mele regesci Prag'a, cari au facutu, că fiului Meu principelui se 'i placa asia de multu a locui aici. Eu inca dorescu din tóta anim'a, că acésta

frumósa capitala se prosperedie, si de aceea Me voiu bucurá, daca in dilele câte voiu petrece aici Me voiu convinge de nou, că Prag'a face progrese necurmte pe calea desvoltarei spirituale si materiale."

Acelu respunsu alu monarchului demnu de unu Domnitoriu, care tine totudeauna in manile sale drépt'a cumpana, fu primitu de către multimea adunata in diverse corporatiuni cu entusiastice „Hoch“ si „Slava“. De aci monarchulu punendu-se cu fiu-seu in trasur'a curtiei, facu se mâne incetu printre miriad'a de poporu, preste stradele principali pâna susu in antic'a residentia a regiloru Boemiei, in Burg, ale carei scari erau decorate cu flori exotice. In totu percursulu stradeloru câteva capelle de musica, militare si civili, se intreceau intru intonarea himnului imperatescu si altoru bucati alese.

Dupa doue óre de repausu in apartamente, pe la 10 óre se incepura audientiele solemne, introduse mai antaiu cu clerulu condusu de cardinalulu Schwarzenberg, dupa care urmá aristocrati'a inalta, reprezentata prin descendentii de ai familiiloru vechi din Boemi'a; dupa aceea veni corpulu oficiariloru condusu de către gener. de artil. br. Philipovich cu principele Rudolfu cá colonelu alu unui regimentu; comitetulu dietei provinciale si tóte celelalte corporatiuni dupa ordine si rangu, pâna la corpulu telegrafistiloru.

Din tóte conversatiunile usitate la ocaziuni de acestea, noue ni se pare a fi de adeverata valóre istorica acea avuta cu consiliulu municipale (Stadtvertretung) alu capitalei Prag'a. Aci Mai. Sa vorbindu mai multu timpu cu renumitul barbatu de statu si istoricu dr. Jireczek, dise către acesta: „Activitatea senatului imperiale a fostu extraordinaria; ce e dreptu, mai remane inca multu de facutu, Eu inse accentuediu tare cá se audia dumnealoru: S'a facutu multu!“ (Adeca s'a facutu asta-data multa dreptate Boemiei?) Atunci dr. Rieger isi permise a observá Mai. Sale dicundu: „Noi (cehii si germanii) ne vomu inpacá, indata-ce se voru linisti câteva capete inferbentate.“ Dupa aceea totu Rieger mai vorbindu si despre activitatea dietei boeme dise imperatului, cá partid'a loru si-a propusu se se apuce de lucru cu tóta patienti'a. Atunci monarchulu respunde lui Rieger cu câteva vorbe ce merita a fi sapate in marmore:

„In câtu pentru patientia, dumneavóstra ve potetiluá exemplul dela mine.“

Monarchulu nostru inplinesce preste 2½ luni etatea de ani 50. In ½ de secolu invétia cineva fôrte bine, cá se scia ce este patienti'a, cu atátu mai virtosu, candu siede pe tron. Se invetiamu cu totii: patientia in activitate necurmata. Sciti cá imperatulu Franciscu-Josifu in tóte dilele vietiei sale demáneti'a la 5 óre este in pitióre, si omu se fia care se lucre atáta câtu lucrú Densulu.

R o m a n i ' a .

Adress'a comunitatii musulmane din judetiulu Tulcea, către d. presiedinte alu consiliului, cu ocaziunea dilei de 10 Maiu.

Domnule presiedinte!

Cu ocaziunea serbarei dilei de 10 Maiu, s'a delegatu din partea acestui judetiu cá reprezentantu alu seu d. Mihailu Petrescu; totusi, noi, obstea comunitatii musulmane din judetiulu Tulcea, in adanca recunoscintia si respectu ce cu totii pastramu pentru august'a pesóna a M. S. R. Carolu I, si pentru gubernulu seu, egalitatea si ocrotirile de care ne bucuramu sub legile Romaniei, ai caria fii amu devenitu, nu a potutu se nu misce animile si sentimentele nóstre fara a nu serbatori cá toti fiii Romaniei acésta marétia di, candu Carolu I se sui pe Tronu si candu, totu in acésta di, Romani'a fu proclamata Statu independentu si de sine statatoru; si pentru a potea dá o dovada si mai mare de devotamentulu nostru către Tronu si tíera, amu delegatu si pe muftiulu nostru Hagi Mahmut Efendi, cá reprezentantu din parte-ne la serbarea de 10 Maiu in capital'a tiei, spre a urá, din partea comunitatii musulmane a judetiului Tulcea, M. S. R. Carolu I, gloriósa si indelungata Domnia; si, deci, respectuosu ve rugamu, d-le presiedinte, se bine-voiti a fi mijlocitorulu muftiului nostru, Hagi Mahmut Efendi, pe lângá August'a pesóna a M. S. R. Domnului in esprimarea acestoru sentimente.

Sfársindu uramu:

Traiésca M. S. R. Carolu I,

Traiésca Elisabet'a Dómn'a,

Traiésca Romani'a, una si nedespartita.

Traiésca gubernulu.

(Urmédia semnaturile a 100 persóne.)

Banchetulu independintiei romane la Paris.

Amu publicatu in numerulu precedentu darea de séma ce amu primitu din Paris despre banchetulu datu in dío'a de 10 Maiu pentru serbarea aniversarii proclamarii independintiei romane.

Primindu acum câteva din discursurile rostite cu acésta ocaziune, ne grabimu ale pune subt ochii cetitoriloru nostrii, siguri fiindu cá animile loru voru tresaltá de bucuria, candu voru vedé cá se mai gasescu inca ánimi franceze, care vibrédia de iubire candu vorbescu de Romani'a.

Adaogemu, pentru a completá darea de séma de eri, cá cuvintele rostite de d. Picot in limb'a romana au produsu o viua inpressiune asupra auditoriului; densulu a amintitu patriotismulu romaniloru si mai cu séma alu celoru de subt domni'a straina si a ridicatu unu toastu pentru independintia Romaniei. Cuvintele sale au fostu acoperite de aplause.

Lasamu se urmedie aci discursurile pronuntiate de d-nii Bataillard, Vasilescu si Caligari.

Discursulu d-lui Bataillard.

Domniloru,

Sunt unu vechiu filo-romanu si numai cu acestu titlu ve ceru permissiunea de a adaoge si eu câteva vorbe la elocintele cuvinte ce ati auditu.

Regasindu-me astadi in mijloculu tinerimeii romane, me simtiu reintorsu la nisce ani ce'mi place se'mi reamintescu, nu numai pentrucă sunt pentru mine plini de cele mai dulci amintiri, dar pentru cá coprinde pentru tinerii romani de astadi nisce invetiaminte fôrte frumóse. Erá cu câteva ani inainte de revolutiunea din 1848. Se aflau atunci la Paris câteva tineri cari se numiau: Nicolae Balcescu (incepu cu acesta, pentru-cá elu s'a dusu ce'lu dintaiu, lovitu in flórea vírstei pe pamentulu esilului, sciindu cu tóte astea se se ilustrédia cá istoricu, cá cetatiénu, cá luptatoriu neobositu pentru sant'a cauza a patriei romane: acesta e, domniloru unu nume pe care nu trebuie se'lu uitamu. . .) Erau, dicu, la Paris câteva tineri cari se numeau Balcescu, Rosetti, Bratenii, Golescii (ah! aici trebuie se deschidu o noua parentesa, cá-ci acestu nume din urma ne reamintesce doliuri succesive mai multu séu mai puçinu recente, asupra caror'a nu me potu oprí dupa cum asi voi, dar care sunt dintre acelea, pe care trebuie se le numimu ireparabile.) Acesti tineri cari veniau dintr'o tíera atunci in adeveru necunoscuta in Franci'a si in tóta Europ'a occidentala, erau ei insisi necunoscuti aici; ei erau nisce simpli si modesti studenti, nu numai fara nici unu feliu de relatiuni in lumea oficiala, (de altmintrelea nu astfelu de relatiuni cautau ei), dar necunoscéndu la inceputu pe nimeni. — Si acesti tineri sunt, o minune! cari v'au refacutu o patria, acésta patria romana, care nu esista numai pentru voi, dar care comptédia astadi in lume. Cum a fostu cu potintia acésta? Nu potu intrá aici in amenunte; inse, domniloru, nu uitati nici odata, cá inainte de a o reface acolo, acésta scumpa patria romana, ei au refacut'o aici, ei au pregatit'o, au edificat'o, cá se dicu asia, in spiritulu Franciei, — intielegu totu ce este mai bunu si in adeveru universalu in spiritulu Franciei.

Ceea ce este de admiratu in asemenea inprumuturi, este cá ele inbogatiescu si pe celu ce dá — séu care se lasa se i se dea, cá-ci o spunu cu parere de reu, prea multi francesi nu sciú ce v'au datu.

Eu inse, care o sciú, sciú asemenea si ce ve datoredu, ceea ce datoredu acelor tineri romani, morti séu in viatia, cari sunt astadi onórea si scaparea tiei vóstre — asiú poté dice a tiei nóstre, de órece Romani'a a binevoitu a'mi dá la dens'a dreptulu de cetatienia, dar astadi voiescu se vorbescu cá francesu, si dealtmintrelea timpurile la care me raportediú imi comanda acésta. — Eu le datoredu: mai antaiu, amiciile care me onorédia pe câtu imi sunt si de scumpe, si socoteamu se gasescu chiaru aici una, pe generalulu Andrianu, a caruia amicia de si este mai puçinu vechia, nu'mi este mai puçinu scumpa. Dar acésta nu e totu: tineri romani, ale caroru mari destinuri nu le prevedeamu atunci, m'au invetiátu doue lucruri: m'au invetiátu a cunósce Romani'a, adeca a o iubi; si m'au invetiátu cum si pâna la ce punctu strainulu poté iubi Franci'a. Scimu dejá ceva prin Poloni'a — serman'a Polonia! . . . Inse acestoru tineri romani datoredu deplin'a cunoscintia despre ce valorédia Franci'a in lume. Ah! déca toti francesii aru sci acésta cá mine! Déca ei aru cunósce in particularu cá mine ánim'a franceza a Romaniei! . . .

Domniloru, aici asiú avé prea multe de disu, trebuie se se subintielega multe. Ceea ce este pozitivu si ceea ce e tristu este, cá pe deoparte ne-

cessitatea de a repará marile desastre si grigia afa-ceriloru nóstre interióre ne-a facutu se uitamu pré multu ceea ce se petrece in afara si ceea ce datoramu popóraloru amice, incepéndu prin celu mai amicu din tóte; si cá, prin o contralovitura neim-laturabila, Romani'a este astadi constrinsa a cautá aliantie si spriginu la natiuni care nu sunt Franci'a. Domniloru, politic'a européna, mai alesu in momentulu de fatia, nu este o scóla de iubire; si sunt necessitati aspre care trebuiescu suferite. Inse ceea ce ve ceru, tineri romani, este de a pastrá in fundulu ánimei religiunea acelor'a cari v'au precedatu, cari v'au scapatu si cari ve conducú inca.

Dealtmintrelea, se nu credeti cá sarcin'a, ce ei insisi luara odinióra asupra loru, este terminata. Aveti se reincepeti intru câtuva ceea ce au facutu ei. Aveti a face din nou cunoscuta pe Romani'a Franciei, ceea ce va fi a reaminti in acelasiu timpu Franciei propriulu seu geniu; cá-ci ea are trebu-intia de voi — se va convinge intr'o di despre acésta — precum voi aveti trebuintia de ea. Acésta sarcina e mare, dar nu trebuie se ve inspaimente. A ceea care a indeplinit'o antecedentii nostri erá cu multu mai grea. Dar nu veti reusi de câtu inspiranduve de devotamentulu loru absolutu pentru patri'a romana, de amorulu loru filialu pentru Franci'a, si mai pe susu de tóte, de adenc'a loru credintia in libertate si in dreptate. Barbatii au tinutu ceea ce promiteau tinerii, si acésta face poterea si marirea lorú; inse politic'a sílesce adesea la compromissuri care potu face ilusiu; si, in inaltele situatiuni ce ei ocupa astadi (vorbescu de cei cari au remasu) cei mai multi dintre d-vóstra nu potu vedé de aprópe cáta junime pastrédia aceste ánimi mari. In orice casu, d-v. nu poteti, cá mine, — privilegiu puçinu de invidiatu din alte puncte de vedere — se ve reintórceti cu treidieci si cinci de ani inderetu pentru a'i regasi in amintirile vóstre. Ei bine, este imaginea tineriloru ce am intalnitú atunci pe care asiú fi voitu s'o potu face se renasca dinaintea vóstra si s'o punu in cadrulu vietiei vóstre de studenti. Dar n'aveamu locu pentru acésta. Inse, spre a'i represintá astfelu cum au fostu in adeveru, nu este de ajunsu de a cautá flacar'a care'i insufletia, chiaru adaugéndu marea onestitate si obiceiurile serióse si laboriése fara de care cele mai frumóse aspiratiuni sunt zadarnice; trebuie a se vedea, si staruiescu asupra acestui punctu, simplicitatea loru perfecta si modesti'a lorú incantatóre; cá-ci tóte aceste trasuri sunt necesare pentru a completá imaginea acelorú juni apostoli ai nationalitatii nóstre!

In adeveru, primulú lorú secretu spre a face cá Romani'a se fia cunoscuta si iubita constá in modulu in care se facura ei insisi cunoscuti. Aceia dintre voi cari voiescu se urmedie oper'a lorú, — si pentru ce n'ati voi-o voi toti? — se'si dica la rendulu lorú:

Suntemu aici imaginea viua a patriei romane: se ne silinu cá acésta imagine se fia frumósa, se aiba acea frumusetie adeverata si curata care inaltia ánimile!

Iertati-me, domniloru, cá am indrasnitu se amestecu câteva sfaturi amintiriloru mele. Eu n'am dreptulu de a cere nimicu si'mi este aprópe rusine de indrasné'l'a mea candu vedu aici, printre acésta frumósa tinerime romana, nisce viteji luptatori dela Plevn'a.

Cu tóte astea speru cá me veti iertá, cugétandu cá celu care ve vorbescu este jumetate francesu, jumetate romanu, si cá nu e de câtu iubirea mea pentru Romani'a care me face pretentiosu. Credu chiaru cá aceia dintre voi care a potutu cunósce pe acela dintre Golesci, care a meritatu, intre toti, numele de apostolu, si care se multiamí cu acestu rolú pâna la sfirsitulú vietiei sale, voru recunósce dinpreuna cu mine, cá virtutile resboinice, despre care ati datu dovedi, pe câtu deuinimítóre pe atátu de necesare, o spunu susu si tare, spre deplin'a inaltiare a patriei romane, nu sunt cu tóte astea nici cele mai grele, nici cele mai rare.

Dar este timpu se sfirsiescu acésta povestire cu multu prea lunga.

Nu credu se me fi departatu de marele obiectu alu acestei frumóse intruniri, care este de a serbatori independintia romana, vorbindu despre aceia caror'a o datorati mai cu séma. Este cineva care se dica cá nu erá loculu de a vorbi atát'a si despre Franci'a?... Ah! domniloru, eu suferu mai multu de câtu voi care ve poteti dice cu mandria cá de astadata ati potutu si ati sciutu se ve lipsiti de ea. Dar nu trebuie cá nisce inpregiurari recente se ve faca nedrepti; trebuie se vedemu mai departe si mai susu. Acésta m'am silitu si eu se facu; si, déca am reusitu, veti dice toti dinpreuna cu mine cá acésta scumpa independintia, care este

oper'a Romaniei, este asemenea, orice s'ar dice, si a Franciei.

Domnilor, nu scimu ce ve pastré dia necesitatile asprei politice europene. Inse, orice s'ar intemplá, trebue cá Franci'a si Romani'a, chiaru despartite de faptu, se remana unite cu ánimile. Acésta e de trebuintia pentru cá amendoué se remana credinciose geniului lor; acésta e asemenea de trebuintia pentru adevérat'a solutiune a cestiunii Orientului, adeca, fericirea nationalitatiloru orientale care isi cauta autonomi'a lor, precum voi ati cautatu si ati gasitu pe a vóstra.

Franci'a si Romani'a se nu se desparta dar nici odata, déca nefericirea va voi cá ele se fia silite la acésta, fára a pastrá in fundulu ánimei o legatura nedestructibila.

Béu pentru acésta profunda unire a Franciei cu Romani'a!

(Va urmá.)

Correspondentia particularie ale „Observatoriului“.

Fagarasiu, 30 Maiu 1880.

— (Adunarea municipala. 1-a Siedintia.) La 150 de obiecte s'au pertractatu cam in fug'a mare in doue siedintie tinute eri si alalta-eri subt presidiulu domn. comite supremu Szentiványi; dara nici nu se poté mai incetu, cá-ci e timpul lucrului de campu, din care cauza s'a facutu multa economia prin scurtarea desbateriloru, incongiurandu orice discursuri superfue.

Voiu memorá numai cele mai insemnate.

Inainte de tóte se cetira doue rescripte ministeriale relative la adresele municipiului, trimise cu ocaziunea aniversariei de 25 de ani a casatoriei MM. LL. imperiale si reg., éra alt'a la fidantierea inaltimei sale imperiale a principelui de coróna. Urmá apoi cetirea raportului generalu alu vice-comitelui despre administratiunea interna a comitatului dela cea din urma adunare generale incóce, precum si raportulu presiedintelui dela scaunulu orfanale. Raportulu din urma n'a satisfacutu asteptarile municipiului si nici ale d-lui comite supremu, din cauza cá administratiunea si asigurarea averei orfaniloru, lasa multu de doritu; asia s'a propusu si alesu o comisiune din membrii: Puscariu, Micu, Kosi, care in siedinti'a urmatóre se viie cu unu raportu despre adevérat'a stare a lucrului.

Nu e mirare cá dela áffarea vaporului si a electrului, a acestoru poteri ne precalculabile, care impingu omenimea inainte pe tóte terenurile activitatii omenesci cu o repeditiune miraculósa, se vorbesce si se simte o fabricatiune de produse care trece departe preste poteri consumatóre ale popóraloru: camu asia este cu inaintarea nóstra si pe terenulu legislatiunei.

Dela adunarea ultima din Octombrie a. tr. in timpu de 6 luni nu mai puçinu de cátu o intréga si voluminósa carte de legi stá pe més'a adunarii spre publicare, tóte numai in limb'a magiara, pe care popóru nu o intielege.

Nimeni, fia cátu de ageru de minte, ocupe-se elu chiaru numai cu studiulu legiloru, nu póte fi in stare se aiba deplin'a loru cunoscintia. Adauge la acestea legi inca si ordinatiunile dela diferite ministérii, care facu de 10 ori mai multu. Apoi nu potemu dice cu totu dreptulu, cumcá si noi progressamu pe terenulu productiunei — legiloru?

Consumatiunea loru inse remane cu totulu inderaptu; ele sunt in partea loru cea mai mare, o marfa, care ne aduce aminte de acelu croitoriu, care ne luandu mesuri bune croiesce haine pentru copii cá pentru ómeni ajunsi la matoritate. Se continuá apoi cu cetirea diferitelor rescripte si ordinatiuni ministeriale.

A voi cu intentiune se faci risipa de pretiosulu timpu si a ingreuná totuodata administratiunea, nu s'ar potea altufeliu, de cátu cum se urmédia candu se comunica cu jurisdictiunile si cele mai neinsemnate afaceri, care din nici unu punctu de vedere nu atingu interesulu municipieloru, cum spre exemplu numirea cutarui consulu in fundulu Africeii, ori alu Australiei si altele de acésta natura.

Asemenea fára ratiune este acelu usu antediluvianu alu comitatelor, de a'si comunicá cu alte municipii afacerile lor de interessu localu, prin care nu mai puçinu se perde timpul ce s'ar potea folosi mai bine spre propriulu interessu alu locuitoriloru fiacarui comitatu.

Cu cetirea atátoru lucruri cu totulu indiferente, care in ochii celoru adunati trecu de secaturi, ni s'a rapitu 1/2 di, din care cauza adunarea a fostu silita, cá ratiunile municipali si comunali,* si alte afaceri de prim'a ordine, si absolutu necesarie de a ne ocupá multu si seriosu cu ele, se se pertractedie numai in fuga, séu mai biue dicédu, se fia primite de bune cu ridicat'a, fára a le cercetá in specialu.

O administratiune cá acésta intielesese br. Sennýei si unii deputati din diet'a Ungariei, pe care o numira administratiune asiatica. Asia inse nu va mai potea merge multu.

— Dela Clusiu suntemu invitati a publicá unu scandalu din cele mai hidóse si barbare, totuodata fórté caracteristicu pentru relatiunile nóstre internationali. Asia numitele petreceri din Maiu sunt uuu usu seculariu in Transilvani'a pe la cele mai multe institute de invetiamentu. In Nr. 39, noi luaramu cunoscintia despre injuraturile brutali ale diariului „Kelet“ aruncate asupra tineriloru romanesi dela Clusiu, din caus'a serbarei maiialelor. Intr'aceea veni in aceeasi materia o correspondentia mai lunga, din care pentru angustimea spatiului, lasandu afara comentariile, pe care le va face

*) Socotelile, compturile.

fiacare lectoru pentru sine, comunicamu numai fapt'a precum urmédia.

„Junii romani dela acésta universitate hotarindu intre ei se arangiedie unu maialu (pentru unu scopu filantropicu cunoscutu dejá publiculu romanu), cá totu-deauna, asia si acuma ei au invitatulu la petrecerea loru si pe junimea universitara magiara, si invitatiunea adresata juniloru magiari, s'a pusu dupa datina, pe tabel'a négra a universitatii. Dar ce se vedi? Cátiva domnisióri magiari, de asta data s'au scandalisatu fórté, vedindu pe tabel'a universitatii magiare din Clusiu o invitatiune scrisa in limb'a romana. „Junimea romana pentruce nu si-a tiparitu invitatiunile la maialulu ei romanu — in limb'a magiara?“ Domnisióri inflacarati aru fi si ruptu póte josu numai de cátu invitatiunea romana de pe tabela, dar n'au potut'o, cá-ci érá subscrisa de rectorulu universitatii, d-lu Dr. Brassai. Acestu nume respectatu inse nu i-a impiedecatu nici de cátu a batjocóri in modulu celu mai umilu si mai gretiosu invitatiunea, si prin aceea limb'a si nationalitatea romana. S'au pusu adeca stranepotii viteji si de mare sperantia ai lui Árpád, si rapiti de unu zelu patrioticu magiaru extraordinariu, ei au scuipatu invitatiunea romana de susu pana josu, si au scárnavit'o, cátu iti érá mai mare gréti'a se privesci la dens'a. Astfelu ne-au multiamitu ei bunavointi'a, cu care ne-amu aratatu fatia de densii invitandu'i la petrecerea nóstra! Cá cine au fostu faptuitorii, firesce nu potemu sci, cá-ci déca i-amu cunóce in persóna, n'amu lasá lucrulu intru atát'a, ci amu cere satisfactiune pe cale legale. Scimu numai atát'a, cá au fostu unii dintre colegii nostri magiari. Noi amu veditu faptulu lor nobilu si frumosu numai dupa ce s'a intemplat; vedendu'lú ni s'a suitu sangele in fatia, si amu simtitu o durere nespusa in ánima. Sermana limba si natiune romana! — amu cugetatu intru noi — pana la atát'a ai ajunsu in patri'a ta, cá se nu te poti arátá in publicu nici pe unu momentu, fára de a fi batjocorita, scuipata in fatia?..

Inca dóra amu fi uitatu cumva, totusi, acésta batjocura originala si unica in felulu seu, déca s'ar fi intemplat numai odata, si nu s'ar fi repetitu de mai multe ori. Dar din ór'a cándu s'a pusu invitatiunea nóstra pe tabel'a universitatii, in decursu de mai multe dile inainte si dupa amédiadi, de cáte ori treceau pe lângá dens'a, mai totu-deauna o vedeamu scuipata de nou si batjocorita, pana ce in urma ne veduramu siliti a o luá josu, si a decide, cá de acuma inainte, déca colegii magiari se póta astfelu fatia de noi, se nu'i mai invitamu la nici o petrecere romanésca.“

Stimate domnule Redactoru!

In interessulu purulu adevéru de o parte, de alt'a inse pentru a se convinge onoratulu publicu cetitoriu, pana unde se respectédia si cum se punu in practica in acésta tíera legile bucinatate in lumea mare de libérale si multiamitóre pentru diversele nationalitati, vinu a ve relatá urmatoriulu casu. In comitatulu Albei inferióre s'a tinutu congregatiune municipala in 13 ale l. c., cu care ocaziune intre multele obiecte puse la ordinea dilei, a fostu si alegerea de presiedinte la sedri'a orfanala, care postu devenise vacantu inca in tómn'a anului espiratu, prin mórtéa regretatulu ei presiedinte Duca, romanu de nationalitate. — Acestu postu, asteptamu cu totu dreptulu, cá se fia inlocuitu érási prin unu romanu, pentrucá abstragédu dela alte motive ce ne indréptatiau la acésta asteptare, amintescu singuru inpregiurarea, cá acestu postu e fára de nici o inriurintia si valóre politica; asia amu asteptatu cá „fratii“ unguri, cari altcum in congregatiunea comitatului sunt in maioritate considerabile, se reflectedie din propri'a initiativa la maioritatea cea mare a locuitoriloru din acestu comitatu, carea e romana, si celu puçinu prin alegerea unui romanu in acestu postu, se arete fapte de „fratietate“ si buna intielegere intre densii si romanii, dela cari conditiuni depinde prosperarea si inforirea in specie a acestui comitatu, in genere inse a intregéi patrie. — Mare ilusiune! cá-ci de si candidatulu romanu este totu juristu absolutu dela universitatea din Bud'a-Pest'a, si functionédia cá senatoru la magistratulu din Alb'a-Juli'a de mai multi ani, maioritatea voturiloru concentranduse pe lângá Török Antal fostu inspectoru de dominiu in Miscreacu, fu alesu densulu. — Acesta este unu casu destulu de instructivu pentru noi romanii, spre a ne convinge odata, cátu pondu avemu se punemu pe simtiulu de dreptate alu unguiloru, nepunendu in oficiulu comitatului nici baremu unu romanu, caruia bietulu romanu se'si póta descoperi plangerile si neçasurile sale, pentrucá acolo nu'lu intielege nime. Éta cum se respectédia la noi legea de egale indreptatire a nationalitatiloru, pana la ce gradu se considera dreptulu tuturor cetatieniloru, cari concurgu cu filerulu lor la sustinerea si dotarea tuturor oficialiloru de statu, éra cu sangele lor la apararea patriei comune! In urma nu potu lasá neamintita si inpregiurarea, carea m'a indignatu pana in adenculu ánimei mele — cá notarii cercuali romani, alesi de cátra popóru romanu, sustinuti cu plati din sudórea si trud'a lor, candu au venit lucrulu la votu, ori cá s'au retrasu cu totulu dela votu, ori au votatu pentru Török. Onóre puçineloru esceptiuni.

Permiteti'mi cá totu cu acésta ocaziune se ve asiguru, cá, dupa cum sciu eu din propri'a mea experientia de o parte, de alt'a din fontele celu mai competente, autoritatea nóstra bisericesca precum pana aci si-auplinitu detorintia si a fostu la culmea misiunei sale, candu a fostu vorb'a de apeararea drepturiloru nóstre confessionali si nationali, chiaru asia si astadi fatia cu noulu proiectu de lege pentru scótele medie isi face a sa datorintia.*

Blasiu, 23 Maiu 1880.

*) Relative la alegerea comunicata in acésta correspondentia si la oricare alte alegeri din patri'a nóstra, rogamu pe on. d-ni corespondenti si pe ori-care altulu,

— Despre adunarea reprezentantiloru municipali din comitatulu Albei inferióra tinuta in 13 Maiu la Aiudu ne veni si alta corespondentia de dato Blasiu din 29 Maiu, cam intardiatu cu adevératu, inspirata inse de sentimentulu dreptatietate si alu patriotismulu curatu. Dn. corespondente asteptase, cá si altii, cá in locul repausatulu Basiliu Duca, fostu presiedente alu scaunului (comisiunei, judecatoriei) orfaniloru, se se aiéga totu unu romanu cu atátu mai virtosu, cá din cei 200.000 (doue sute mii) locuitori ai acelu comitatu 1/2 parti sunt de nationalitate romanésca si 1/2 parte de altele, precum si cá din 31 functionari ai comitatului numai doi insi sunt romani, unu subprefectu (szolgabiro), „care inse a uitatu de multu a se mai rogá lui Dumnedie in limb'a romanésca“, precum se esprime corespondentele nostru, apoi si unu vice-notariu. Cu tóte acestea, candidatulu romanu actualulu primariu subst. in Alb'a-Juli'a, cá juristu cu praxa de mai multi ani, din 204 voturi castigá numai 82, éra adversariulu seu 122. Se adauge, cá presiunea de susu a fostu fórté mare si agitatiunea in favórea lui Török fórté viua, éra apoi cá acesta cu ocaziunea candu mersera unii deregatori comunali romani cá se'i gratuledie, le-a datu unu respunsu din cele mai brutali infruntandu'i, cá in anulu 1848 romanii au datu focu Aiudului si au omoritu multi unguri.

Dupa noi, bine a facutu betranulu Török cá s'a portatu asia brutalu cu prea umilitii gratulanti, carii n'au sciutu ori n'au avutu curagiu se'i aduca si ei aminte de cele preste 100 de sate romanesci date fiacariloru, de cei preste 6000 de romani omorfti nu in lupta drépta, ci prin casele lor, sau la lucru de campu, sau pe drumuri. In fine fórté bine facu alegatorii magiari, cá lipsescu pe romanii mereu de atátea ilusiuni absurde cáte isi facu ei despre „fratietate si dreptate.“

Dn. Corespondente e de parere, cá romanii trebue se'si apere interesele lor in press'a straina européna. Subscriemu si noi cu ambele mani acésta opiniune; ne permittemu inse a observá, cá publicitatea, cá press'a cere spesse de multe mii si condeia decise, devotate, independente.

cá se binevoiesca a tiné la cunoscut'a axioma: Nihil mirari. Preste acésta deseale ilusiuni cáte ne intimpina de 13 ani incóce, sunt o pedépsa de si aspra, dara prea bine meritata de fórté multi romani din ambele tieri Transilvani'a si Ungari'a. Au fostu prea micu numerulu acelora, carii n'au confundatu nici odata moral'a cu politic'a, din contra partea cea mai mare a datu crediementu copilarescu la promisiuni vane; ómeni prea seriosi, totuodata onesti, au fostu sedusi mereu de frase seci, precum sunt: „Pe parol'a nóstra de onóre.“ „Fratii romani (Román testvérek);“ „interessu comunu;“ „pericole comune;“ „ursu de nordu;“ „némtiu insielatoriu“ si alte vorbe de acestea góle, luate apoi indiesertu si in batjocura. Asia ne trebue. Red.

— (Timpulu.) In acésta regiune amblá érási de trei dile incóce ploi merunte, fórté bine venite. Vegetatiunea escelenta.

Preturile cerealelor si altoru obiecte de traiu au fostu la 1 Juniu st. n. in Sibiu:

Grâu, dupa cvalitati	1 heectolitr	fl. 8.40—9.40
Grâu, amestecat	1 „	„ 6.90—7.90
Secara	1 „	„ 5.40—5.80
Papusiou	1 „	„ 4.60—5.—
Ordiu	1 „	„ 4.60—5.—
Ovesu	1 „	„ 3.70—4.10
Cartofi	1 „	„ 2.50—3.—
Mazare	1 „	„ 7.—8.—
Linte	1 „	„ 12.—13.—
Fasole	1 „	„ 7.—8.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 37.—40.—
Untura (unsóre topita)	50 „	„ 28.—29.—
Carne de vita	1 „	„ 44—46
Oua 10 de		„ —20

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

19 Maiu st. v. 1880.	
Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l. 87.1/2 b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„ 109.1/2 „
Obligatiuni dominiáli cu 8%	„ 105.— „
— Creditu fonciariu ruralu cu 7%	„ 100.— „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„ 95.— „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„ 103.— „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„ 54.40 „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„ 99.90 „
Prioritati cu 8%	„ 121.1/4 „
Actiunile bancei Romani'a din 1869	„ 350.— „
Dacia, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„ —.— „
Romani'a, compania de ascur., din 1875 cu 8% act.	„ —.— „
(200 l.) platiu 100	„ 75.1/2 „
Rent'a romana din 1875	„ 75.50 „

Anuntiu literariu.

Au aparutu de subt tipariu si se afla de vendiare la W. Kraft in Sibiu opulu:

Resbelulu orientalu ilustratu

de

Dr. A. P. Alessi si Massimu Popu.

Pretulu eleg. legatu 8 fl., bros. 6 fl. v. a.

Pe cátu va mai ajunge inca marginitul numeru de esemplare din premiulu coloratu „Ocuparea Plevnei“ cumparatorii acestui opu ilu voru primi gratis, éra cei cari voiescu a'lu avea incadrat, voru avea a mai plati 2 fl. 70 cr. v. a.

Paul Cieslar,

(18) 4—12 librariu — editoru in Graz.

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Kraft.